Naam: ……..

Historische Context

Duitsland 1871-1945

Over dit boekje
In dit boekje dien je verplicht aantekeningen te maken ter voorbereiding op het CE. De onderwerpen die in dit boekje worden behandeld, zijn vastgesteld door de overheid en gelden als verplichte stof voor het examenprogramma Geschiedenis. Dit is dus belangrijkste kern van de behandelde lesstof!

Behandel dit boekje met liefde, eerbied en respect, want het is een van de belangrijkste hulpmiddelen bij de voorbereiding op het CE. Ga er zorgvuldig mee om, vul het zo volledig mogelijk in houd het netjes, bewaar het goed en geef het nooit aan iemand anders.

De docent zal dit boekje op afgesproken momenten innemen en beoordelen op inhoud, volledigheid en netheid. De uitkomst hiervan zal invloed hebben op je inzetbeoordeling! Je ontvangt er dus geen cijfer voor.

Wat moet je kennen?
In vwo 4 en vwo 5 zijn we op chronologische wijze door de geschiedenis heen gegaan. We zijn gestart in de prehistorie en eindigden in onze eigen tijd.

- Voor het gemak is de geschiedenis is ingedeeld in tien tijdvakken die verspreid zijn over vijf periodes. Dit noemen we het **historisch overzicht**.
  Je moet de indeling kennen van de geschiedenis volgens het historisch overzicht. Je weet dus welke periodes er zijn, welke tijdvakken daarbij horen en welke kenmerkende aspecten bij de tijdvakken horen.
- Bij ieder tijdvak zijn een aantal deelonderwerpen bedacht die je moet kennen. Deze deelonderwerpen noemen we **kenmerkende aspecten**. In totaal zijn er 49 kenmerkende aspecten.
  Je kunt ieder kenmerkend aspect uitleggen en er een voorbeeld van geven. Je hoeft dus niet alle voorbeelden bij een kenmerkend aspect te kennen. Het gaat om een globaal overzicht.

In vwo 5 en vwo 6 behandelen we vier verdiepende thema's. Deze noemen we **historische contexten**.

- Een Historische Context is een clustering van verschillende kenmerkende aspecten in één thema.
- Iedere Historische Context heeft een eigen stofomschrijving. Daarin staat precies vermeld wat je moet kennen. De examenmakers gebruiken deze stofomschrijving om de examenvragen te maken. Voor ons is die stofomschrijving dus ook leidend.

Wat moet je kunnen?
Er zijn 19 **historische vaardigheden**. Deze vaardigheden moet je kunnen toepassen. Dit leer je door er veel mee te oefenen.

Schoolexamens en het eindexamen
Het eindexamen gaat over tijdvak 1 t/m 10 en de vier historische contexten. De toetsen uit vwo 4 tellen nog niet mee voor je schoolexamen. Je jaargemiddelde van vwo 5 telt voor 25% mee voor het schoolexamencijfer. In vwo 6 krijg je per historische context een schoolexamen. Deze tellen per stuk voor 25% mee.

Hulpmiddelen
Er zijn verschillende hulpmiddelen om de geschiedenis te leren. De twee belangrijkste zijn:

- Het handboek *Training voor het eindexamen*.
  In dit boek worden de vier historische contexten gestructureerd uitgelegd.
- Het YouTube-kanaal JORTgeschiedenis.
  Op dit kanaal heeft ieder tijdvak een eigen afspeellijst. Ieder kenmerkend aspect wordt in een aparte video uitgelegd.

Werkwijze
Gebruik de verzamelde informatie om antwoorden te formuleren op de opdrachten. Doe dit in eerste instantie in klad, in een apart aantekeningenschrift, zodat alleen de juiste informatie in dit boekje terecht komt. Het zou immers zonde zijn wanneer dit boekje rommelig en onoverzichtelijk wordt.

Als dit boekje correct, volledig en netjes is ingevuld vormt het een geweldig hulpmiddel bij het voorbereiden van de schoolexamens. Uitgangspunt bij die schoolexamens is namelijk ook weer de bovengenoemde eis van de overheid.

Controle
De docent zal dit boekje op vooraf afgesproken momenten innemen en beoordelen op inhoud, volledigheid en netheid. Dit kan meerdere keren per periode zijn en ook per leerling verschillend. Uitgangspunt hierbij is de eigen verantwoordelijkheid van de leerling.

De uitkomst van deze beoordeling zal alleen invloed hebben op je inzetbeoordeling! Je ontvangt er dus geen cijfer voor. Ook de huiswerkopdrachten uit het leerwerkboek worden door de docent op afgesproken momenten gecontroleerd en daarop zijn dezelfde voorwaarden van toepassing.

Les 1: (De nasleep van) de Frans-Duitse oorlog, 1870-1871
Na de Frans-Duitse oorlog (1870-1871) werd in Versailles het Duitse keizerrijk uitgeroepen en de koning van Pruisen tot keizer Wilhelm I gekroond. De onder leiding van Pruisen gevormde staat was een politieke, militaire en door de snelle industrialisatie in de voorgaande decennia, economische grootmacht.

Hulpmiddelen:
- Boek '1 Het Duitse keizerrijk' (p. 62-63)
- YouTube (WMEgeschiedenis) 'Historische Context Duitsland – deel 1'
- YouTube (JORTgeschiedenis) '1. De Duitse eenheid'

kennis
1. Je kunt in het kort aangeven waarom de Frans-Duitse oorlog uitbrak.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je kunt twee redenen geven waarom het Duitse keizerrijk in Versailles werd uitgeroepen.

   Reden 1: ……..
   ……
   ……
   ……
   Reden 2: ……..
   ……
   ……
   ……

3. Je kunt aangeven waarom het Duitse keizerrijk vanaf 1871 als politieke, militaire en economische grootmacht werd gezien.

   politiek: ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   militair: ……..
   ……
   ……
   ……
   ……
   economisch: ……
   ……
   ……
   ……
   ……

vaardigheden

bron 1
Het aandeel in procenten van de vijf grote mogendheden op het gebied van bevolking, staalproductie en defensie-uitgaven in 1880,1900 en 1914. Het totaal van de vijf is ieder jaar 100%.

		Groot-Brittannië	Frankrijk	Oostenrijk-Hongarije	Rusland	Duitsland
aantal inwoners	1880	14%	15%	15%	38%	18%
	1900	13%	12%	14%	42%	18%
	1914	12%	10%	14%	46%	17%
staal-productie	1880	51%	16%	5%	0%	28%
	1900	32%	10%	7%	10%	41%
	1914	21%	12%	7%	13%	47%
defensie-uitgaven	1880	21%	26%	11%	25%	17%
	1900	27%	23%	7%	22%	22%
	1914	21%	16%	10%	24%	30%

4. Gebruik bron 1.
   Verklaar met de tabel dat Frankrijk weinig gelukkig was met de Duitse eenwording.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

5. Gebruik bron 1.
   De Franse regering was in 1871 bezorgd over de toekomstige ontwikkeling van Duitsland.
   Geef met behulp van de tabel aan:
   - Wat de zorgen van de Fransen waren, en
   - Dat de zorgen van de Fransen terecht waren.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

bron 2

Een prent uit 1870 over de Duitse eenwording, met als titel: "Duitslands toekomst":

Onderschrift:
"Komt het onder één hoedje? Ik geloof, dat het eerder onder één helm komt!"

Toelichting
De helm is een Pickelhaube, de karakteristieke helm van de Pruisische soldaten.

Gebruik bron 2.
In deze prent geeft de tekenaar een voorspelling weer over de manier waarop de Duitse eenheid tot stand zal komen.

5. Leg uit:
   - (met een verwijzing naar de bron) welke voorspelling de tekenaar hier weergeeft en
   - (zonder bron) of deze voorspelling is uitgekomen.

……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

Les 2: De alliantiepolitiek van Bismarck
Rijkskanselier Otto von Bismarck was tevreden met de bestaande grenzen maar zag Duitsland wel als omsingeld door sterke mogendheden. Het buitenlandse beleid was daarom gericht op handhaving van het bestaande machtsevenwicht door een alliantiepolitiek.
De troonsbestijging van Wilhelm II in 1888 luidde een nieuw tijdperk in. Duitsland was niet langer tevreden met de bestaande situatie maar wilde een belangrijke plaats op het wereldtoneel. Deze Duitse Weltpolitik was in eerste instantie gericht op overzees imperialisme, waarbij het Groot-Brittannië als koloniale grootmacht tegenover zich vond.
Voorbeeld: *Conferentie van Berlijn (1884-1885)* 33, 36

Hulpmiddelen:
- Boek '1 Het Duitse keizerrijk' (p. 62-63)
- YouTube (WMEgeschiedenis) 'Historische Context Duitsland – deel 1'
- YouTube (JORTgeschiedenis) '2. De alliantiepolitiek van Bismarck'

kennis
1. Je kunt uitleggen wat de alliantiepolitiek van Otto von Bismarck inhield.

   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je kunt uitleggen wat de Conferentie van Berlijn was.

   ……
   ……
   ……
   ……

3. Je kunt uitleggen waarom de Conferentie van Berlijn bij de alliantiepolitiek van Bismarck past.

   ……
   ……
   ……
   ……

vaardigheden
4. In 1878 en in 1884 organiseert Bismarck een internationale conferentie in Berlijn. Over beide conferenties vind je hieronder informatie.

   1878:
   Rusland en Oostenrijk hadden een gespannen relatie met elkaar. Beide landen wilden een zo groot mogelijke invloed in de Balkan.
   Tijdens de eerste Balkanoorlog (1875-1878) boekt Rusland een grote overwinning op het Ottomaanse Rijk en versterkt zijn positie op de Balkan. Oostenrijk-Hongarije en Groot-Brittannië kunnen zich hier niet in vinden.
   Bismarck doet het voorstel om als ´eerlijke makelaar´ te bemiddelen. Hij organiseert in 1878 de Conferentie van Berlijn. Het Verdrag dat uit deze conferentie voortkomt legt de Russische expansie aan banden.

1884:
De (Koloniale) Conferentie van Berlijn was een bijeenkomst van vijftien Europese landen en de Verenigde Staten, over de verdeling van Afrika. De staten gaven zichzelf hiermee een legitimering voor de zogenaamde Wedloop om Afrika.
Tijdens deze conferentie werden regels opgesteld zodat Afrika eerlijk werd verdeeld onder de Europese grootmachten. Namibië werd als Duits-Zuidwest-Afrika toegewezen aan Duitsland.
Bismarck zag met de verdeling van Afrika een mooie gelegenheid om Frankrijk en Engeland tegen elkaar op te zetten.

Leg uit:
- dat beide conferenties passen bij de alliantiepolitiek van Bismarck, maar
- dat één van de conferenties er niet helemaal bij past.

……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

5. Stel, je maakt een tentoonstelling over de geschiedenis van Afrika in de negentiende eeuw. Je wilt de periode van het modern imperialisme in Afrika laten beginnen met de Conferentie van Berlijn (1884-1885).
Geef een argument voor de keuze van deze conferentie als beginpunt.

……
……
……
……
……
……
……
……

Les 3: De Weltpolitik van Wilhelm II
De troonsbestijging van Wilhelm II in 1888 luidde een nieuw tijdperk in. Duitsland was niet langer tevreden met de bestaande situatie maar wilde een belangrijke plaats op het wereldtoneel. Deze Duitse Weltpolitik was in eerste instantie gericht op overzees imperialisme, waarbij het Groot-Brittannië als koloniale grootmacht tegenover zich vond.
Voorbeeld: *Vlootwet (1898)* 33, 36, 40

Hulpmiddelen:
- Boek '1 Het Duitse keizerrijk' (p. 63-64)
- YouTube (WMEgeschiedenis) 'Historische Context Duitsland – deel 1'
- YouTube (JORTgeschiedenis) '3. De Weltpolitik van Wilhelm II'

kennis
1. Je kunt aangeven welke verschillen er bestaan tussen de alliantiepolitiek van Otto von Bismarck en de Weltpolitik van keizer Wilhelm II.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je kunt uitleggen waarom Groot-Brittanië zich in Afrika bedreigd voelde door de Weltpolitik.

   ……
   ……
   ……
   ……

3. Je kunt uitleggen wat het doel en de inhoud van de Vlootwet van 1898 waren.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

vaardigheden
4. Welk begrip is niet van toepassing op keizer Wilhelm II? Leg uit waarom het begrip er niet bij past.
   A. militarisme
   B. machtsevenwicht
   C. Driebond
   D. modern imperialisme

   ……
   ……
   ……
   ……

bron 1

In het Duitse socialistische tijdschrift Der Wahre Jacob van 22 juni 1909 wordt deze prent afgedrukt:

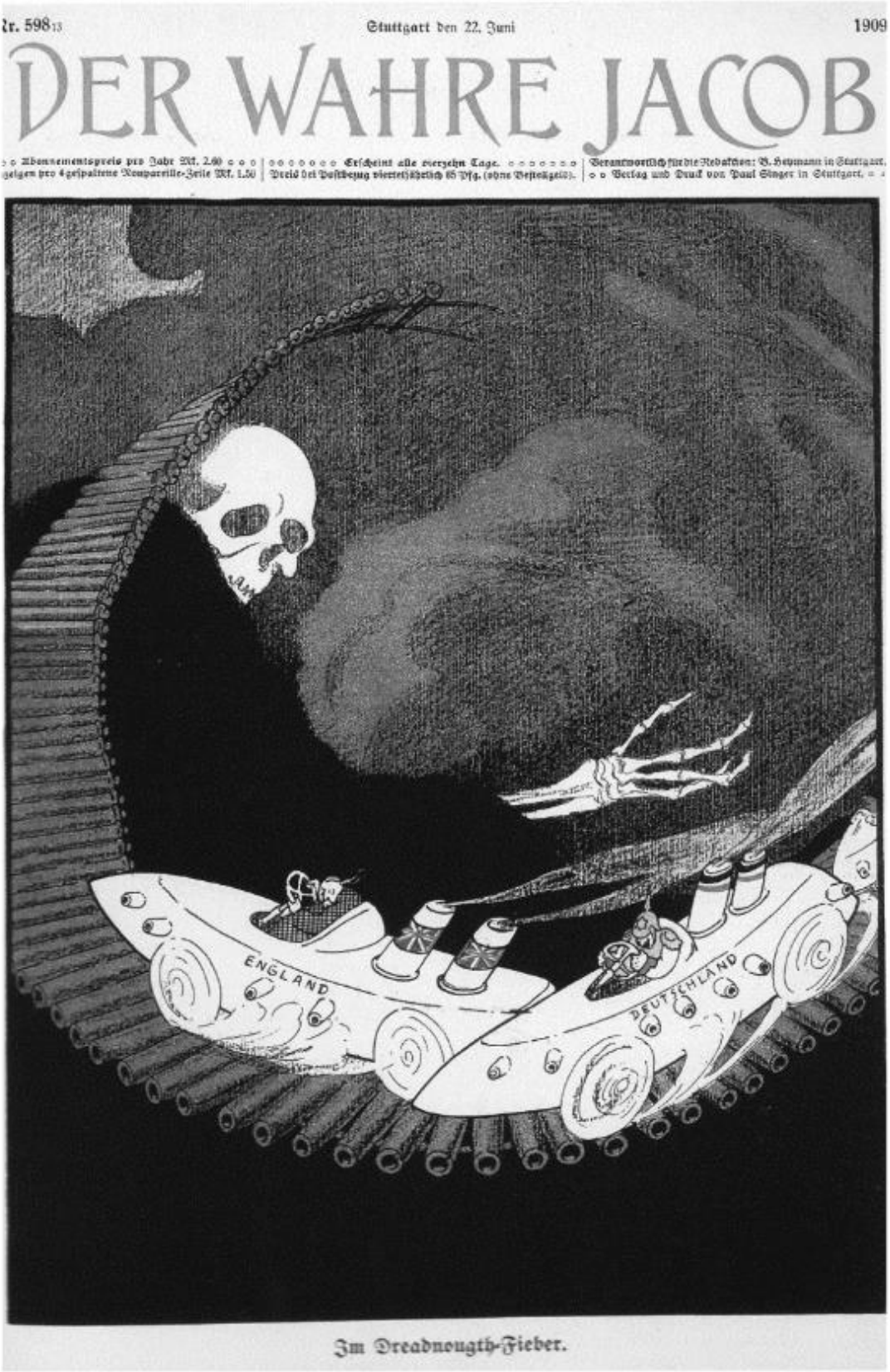

Im Dreadnougth-Fieber.

Vertaling van het onderschrift: Met slagschepen-koorts

Toelichting:
Op het voertuig links staat: "Engeland".
Op het voertuig rechts staat: "Duitsland"

5. Gebruik bron 1.
De tekenaar geeft hier een mening weer over de discussie over nieuwe investeringen in de Duitse marine die past bij de politieke achtergrond van Der Wahre Jacob.
Licht dit toe door:
- met twee verwijzingen naar de prent die mening weer te geven en
- daarmee aan te geven dat deze prent past bij de politieke achtergrond van het tijdschrift Der Wahre Jacob

……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

Les 4: De oorzaken van de Eerste Wereldoorlog
In het begin van de twintigste eeuw werd de blik meer gericht op het Europese continent. Deze groeiende internationale ambities gingen, tot verontrusting van Groot-Brittannië en Frankrijk, hand in hand met sterke economische groei en toenemend militarisme. Zowel Duitsland als de andere Europese grootmachten zochten steeds meer steun in eigen bondgenootschappen.

Hulpmiddelen:
- Boek: '2 De Eerste Wereldoorlog' (p. 64-65)
- YouTube (WMEgeschiedenis) 'Historische Context Duitsland – deel 2'
- YouTube (JORTgeschiedenis) '4. De oorzaken van de Eerste Wereldoorlog'

kennis

1. Je weet welke dieperliggende oorzaken er zijn voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog en je kunt elke oorzaak toelichten.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je weet welke bondgenootschappen tegenover elkaar kwamen te staan en hoe deze bondgenootschappen gevormd zijn.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

3. Je kunt uitleggen hoe het conflict tussen Oostenrijk-Hongarije en Servië in de zomer van 1914 uitliep op een wereldoorlog.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

vaardigheden

4. Hieronder staan negen gebeurtenissen.
   A. Het Von Schlieffenplan wordt de nieuwe strategie van het Duitse leger.
   B. De conferentie van Berlijn vindt plaats.
   C. Otto von Bismarck treedt aan als kanselier van Pruisen.
   D. De Triple Alliantie wordt gevormd.
   E. Pruisen wint van Frankrijk tijdens de slag bij Sedan.
   F. Het Frankfurter Parlement komt bijeen.
   G. De eerste Duitse vlootwet wordt aangenomen.
   H. De Triple Entente wordt gevormd.
   I. Er is een oorlog tussen Pruisen en Oostenrijk-Hongarije.

   Zet de gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde. Noteer alleen de letters.

   ……

5. Enkele van de bovenstaande gebeurtenissen kunnen gezien worden als oorzaken voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog.
   Kies drie gebeurtenissen uit en leg uit waarom het volgens jou een oorzaak voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog is.

   Gebeurtenis 1: ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   Gebeurtenis 2: ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   Gebeurtenis 3: ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

Les 5: De Eerste Wereldoorlog
De rivaliteit tussen de grote mogendheden kwam in 1914 tot uitbarsting in de Eerste Wereldoorlog. Deze totale oorlog had ingrijpende gevolgen voor zowel soldaten als het thuisfront.
Voorbeeld: *Slag bij de Marne (1914)* 40, 43

Hulpmiddelen:
- Boek '2 De Eerste Wereldoorlog' (p. 65-67)
- YouTube (WMEgeschiedenis) 'Historische Context Duitsland – deel 2'
- YouTube (JORTgeschiedenis) '5. De Eerste Wereldoorlog'

kennis

1. Je kunt uitleggen wat de bedoeling van het Von Schlieffenplan was.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je kunt uitleggen hoe de Slag bij de Marne in 1914 verliep en wat de gevolgen van deze slag waren.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

3. Je kunt uitleggen hoe de oorlog aan het westfront werd uitgevochten na de Slag bij de Marne.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

4. Je kunt aangeven op welke manieren de burgerbevolking betrokken raakte bij de oorlogsvoering.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

vaardigheden

bron 1
Een Franse prentbriefkaart over de slag bij de Marne, 1914.

5. Gebruik bron 1.
   Deze prent is een voorbeeld van propaganda. Leg dit uit met behulp van:
   a. De keuze voor de afgebeelde personen.

   ……
   ……
   ……
   ……

   b. De manier waarop beide partijen worden afgebeeld.

   ……
   ……
   ……
   ……

   c. De mogelijke boodschap die de maker met de prent gehad kan hebben.

   ……
   ……
   ……
   ……

   d. Het gekozen middel.

   ……
   ……
   ……
   ……

6. Gebruik bron 1.
   Welke voorbeelden van de moderne oorlogsvoering zie je in de prent?

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

7. Gebruik bron 1.
   Deze prent past bij de eerste maanden van de Eerste Wereldoorlog. Leg uit waarom.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

8. De opperbevelhebber van het Britse leger, Douglas Haig, had bij zijn soldaten de bijnaam *Butcher* (slager/slachter).
   Leg uit waaraan Haig deze bijnaam te danken had.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

Les 6: Het einde van de Eerste Wereldoorlog in Duitsland
In de herfst van 1918 leidde de zware last van de oorlog tot steeds meer onvrede onder de bevolking die culmineerde in een revolutie. Tegelijkertijd werd duidelijk dat Duitsland de oorlog op het slagveld verloren had. Op 9 november 1918 werd de republiek uitgeroepen en op 11 november 1918 tekende de regering van deze republiek de wapenstilstand.

Hulpmiddelen:
- Boek '2 De Eerste Wereldoorlog' (p. 68)
- YouTube (WMEgeschiedenis) 'Historische Context Duitsland – deel 2'
- YouTube (JORTgeschiedenis) '6. Naar een wapenstilstand'

kennis
1. Je kunt uitleggen waarom het geloof in een Duitse overwinning verdween in 1918.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je kunt aangeven hoe het Duitse keizerrijk ten val kwam.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

3. Je kunt aangeven welke invloed de machtsstrijd tussen de socialisten en communisten had op de Duitse politiek.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

vaardigheden

In 1922 schrijft de vroegere Duitse keizer Wilhelm II over het einde van de Eerste Wereldoorlog: "Het schijnt het noodlot van Duitsland te zijn dat Duitsers altijd overwonnen worden door Duitsers."
Noem twee historische gebeurtenissen uit de laatste maanden van de Eerste Wereldoorlog die deze uitspraak ondersteunen.

Gebeurtenis 1: ……
……
……
Gebeurtenis 2: ……
……
……
……

Les 7: De onrust in de Republiek van Weimar
De Republiek van Weimar maakte van Duitsland een parlementaire democratie. De basis van deze democratie was wankel door de machtsstrijd tussen democraten en groepen die een einde wilden maken aan de parlementaire democratie, zoals de oude conservatie elite, extreem- rechtse groepen en communisten.
De leiders van de Republiek probeerden door middel van een vreedzame politiek weer aanzien te krijgen in Europa. De Duitse bevolking had echter weinig vertrouwen in de Republiek omdat deze verantwoordelijk werd gehouden voor de vernedering door het in 1919 gesloten Verdrag van Versailles en er niet in slaagde de grote politieke en vooral economische problemen op te lossen.
Voorbeeld: *Spartakus-opstand (1919)* 38

Hulpmiddelen:
- Boek '3 Zwakke plekken van de Republiek van Weimar' (p. 68-70)
- YouTube (WMEgeschiedenis) 'Historische Context Duitsland – deel 3'
- YouTube (JORTgeschiedenis) '7. Onvrede na de Eerste Wereldoorlog'

kennis

1. Je weet welke groepen invloed hadden in de Republiek van Weimar en hoe zij tegen de parlementaire democratie aankeken.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je kunt uitleggen wat de Spartakus-opstand was.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

3. Je kunt aangeven waarom het Verdrag van Versailles vernederend was voor Duitsland.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

vaardigheden

4. Na afloop van de Eerste Wereldoorlog waren de overwinnaars het eens over de *Alleinschuld* van Duitsland. Geef twee argumenten vóór en twee argumenten tegen deze schuld van Duitsland.

Argumenten vóór de *Alleinschuld* van Duitsland:	Argumenten tegen de *Alleinschuld* van Duitsland:
1. …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… ……	1. …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… ……
2. …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… ……	2. …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… ……

bron 1

Op 18 november 1919 legt veldmaarschalk Paul von Hindenburg een verklaring af tegenover een onderzoekscommissie van het Duitse parlement. De opdracht van de commissie is vast te stellen wie er verantwoordelijk is geweest voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog en de Duitse nederlaag:

Toentertijd hoopten wij nog dat de wil om te overwinnen alles zou overheersen. Toen wij ons ambt op ons namen[1)], deden wij de rijksregering
een reeks voorstellen. Het doel van die voorstellen was alle nationale krachten samen te bundelen om te komen tot een snelle en gunstige afloop van de oorlog. (…) Wat er uiteindelijk van onze voorstellen terecht is gekomen, deels door de invloed van de (politieke) partijen, is bekend. Ik wilde enthousiaste medewerking, maar werd geconfronteerd met verzuim en nalatigheid. (…) We hebben nog dikwijls de rijksregering gewaarschuwd. (…)Onze herhaalde verzoeken te zorgen voor strenge discipline en strenge wetgeving werden niet ingewilligd. Op zo'n manier moesten onze militaire operaties wel mislukken. Het moest wel tot een ineenstorting komen; de revolutie vormde slechts het sluitstuk.

Een Engelse generaal heeft terecht gezegd: "Het Duitse leger is in de rug gestoken". De kern van het leger heeft geen schuld. Zijn prestatie verdientevenveel bewondering als die van de officieren. Wie er schuld heeft, is duidelijk bewezen. Als

er nog bewijs nodig zou zijn, dan wordt dat gegeven door de uitspraak van die Engelse generaal en de mateloze verbazing van onze vijanden over hun overwinning. Dat is in hoofdlijnen het verhaal van het tragische verloop van de oorlog voor Duitsland. En dit na een reeks daverende successen op alle fronten, na een prestatie van leger en volk die niet genoeg kan worden geprezen.

noot 1 In augustus 1916 trad er een nieuwe legerleiding aan met Von Hindenburg als opperbevelhebber.

5. Gebruik bron 1.
Veel historici zijn van mening dat de uitspraken van Von Hindenburg een grote invloed hebben gehad op de stabiliteit van de Republiek van Weimar.
Ondersteun deze interpretatie door aan te geven:
– waar Von Hindenburg de rijksregering en politieke partijen van beschuldigt en
– welk motief Von Hindenburg heeft voor deze beschuldiging en
– welke invloed deze beschuldiging heeft gehad op de stabiliteit van de Republiek van Weimar.

……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

Les 8: De economische crises van 1923 en het Dawesplan
De herstelbetalingen drukten zwaar op de economie en leidden in 1923 tot een grote crisis. Mede door hulp van de Verenigde Staten begon een voorzichtig economisch herstel en konden tussen 1924 en 1929 redelijk stabiele regeringen worden gevormd.
Voorbeeld: *Dawesplan (1924)* 39

Hulpmiddelen:
- Boek ‘3 Zwakke plekken van de Republiek van Weimar’ (p. 70)
- YouTube (WMEgeschiedenis) ‘Historische Context Duitsland – deel 3’
- YouTube (JORTgeschiedenis) ‘8. Hyperinflatie en het Dawesplan’

kennis

1. Je kunt uitleggen waarom er in 1923 een grote economische crisis ontstond.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je kunt aangeven wat het Dawesplan was en welke gevolgen het Dawesplan had.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

vaardigheden

3. Het onderstaande schema gaat over het Dawesplan. Vul de volgende zinnen op de juiste plaats in: *doen herstelbetalingen aan - lenen geld uit aan - betalen leningen terug aan en kopen producten van*

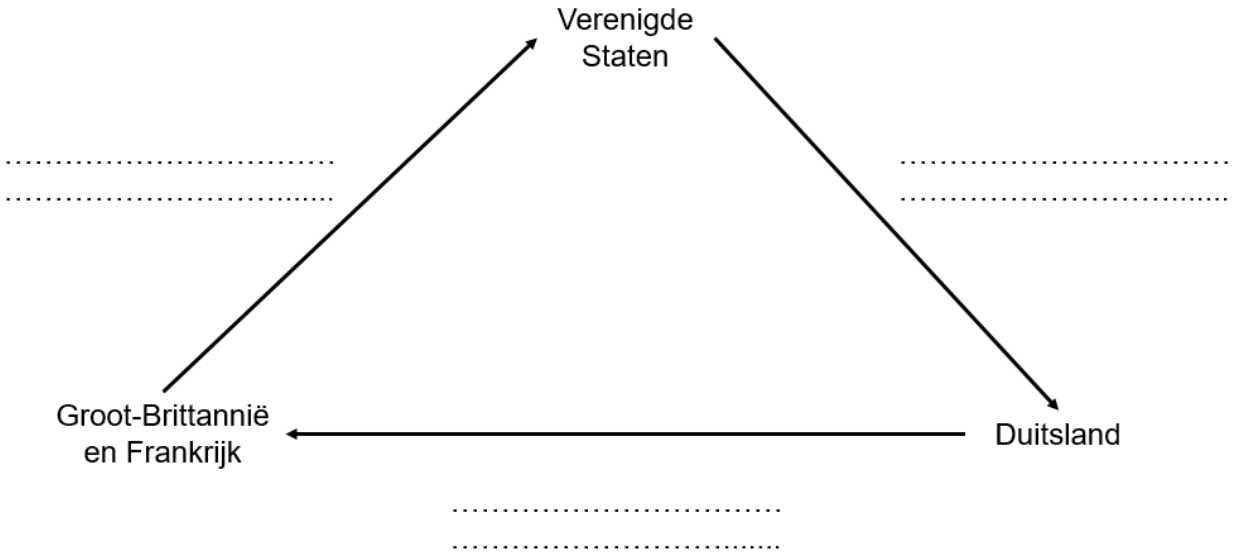

4. Charles G. Dawes was: 1. een Amerikaan, 2. een bankier, en 3. een politicus
Leg uit dat deze drie gegevens een noodzakelijke voorwaarde waren om de problematiek met de Duitse economie op te kunnen lossen.

1. ……
……
……
……
2. ……
……
……
……
3. ……
……
……
……

bron 1
Op 23 april 1927 publiceert de Groene Amsterdammer deze prent van de Nederlandse tekenaar Leo Jordaan met als titel: Duitslands herleving:

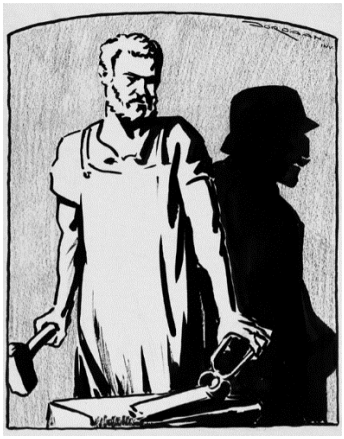

Onderschrift
Licht- en schaduwzijden.

Gebruik bron 1.
In deze prent geeft de Nederlandse politieke tekenaar Jordaan een mening weer over de economische opleving van Duitsland.
Licht deze prent toe door:
- (zonder bron) aan te geven waardoor er sprake is van een herleving van de Duitse economie rond 1927 en
- (met twee verwijzingen naar de bron) uit te leggen welke mening Jordaan in zijn prent weergeeft.

……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

Les 9: De Beurskrach van 1929
De Amerikaanse Beurskrach van 1929 legde de zwakte van de Duitse economie bloot . Van de ontstane politieke instabiliteit profiteerden de nationaalsocialistische partij, NSDAP, onder leiding van Adolf Hitler en de communistische partij, KPD.

Hulpmiddelen:
- Boek ‘4 De economische crisis van 1929’ (p. 70-71)
- YouTube (WMEgeschiedenis) ‘Historische Context Duitsland – deel 4’
- YouTube (JORTgeschiedenis) ‘9. De economische wereldcrisis’

kennis

1. Je weet wat de globale gevolgen van de economische crisis van 1929 waren.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je kunt uitleggen dat er een relatie bestaat tussen het Dawesplan (1924) en de economische crisis in Duitsland.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

3. Je kunt uitleggen waarom de economische crisis gunstig was voor de nationaalsocialisten

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

vaardigheden

4. De drie onderstaande posters passen elk bij een andere belofte die Hitler en de NSDAP deden aan de Duitse bevolking. Geef bij iedere poster aan welke belofte er door Hitler gedaan wordt.

Hitler bouwt op. Help mee. Koop Duitse waren.

……
……
……
……
……
……

Ja! Führer wij volgen je.

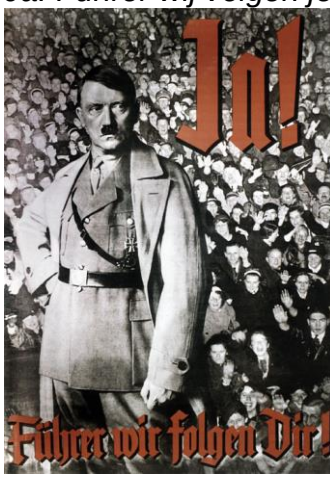

……
……
……
……
……
……

Verbreek de Dawes-keten

……
……
……
……
……
……

Les 10: De ideologie van het nationaalsocialisme
Mede door het redenaarstalent van Hitler, grootscheepse propaganda en paramilitair machtsvertoon, groeide de NSDAP uit tot een massapartij. Het Duitse volk werd economisch herstel beloofd, verwerping van het Verdrag van Versailles en sterk leiderschap. Hierdoor zou Duitsland weer de plaats op het wereldtoneel krijgen waar het, volgens Hitler, recht op had.

Hulpmiddelen:
- Boek ‘5 De fascistische ideologie van de nazi’s’ (p. 71-72)
- YouTube (WMEgeschiedenis) ‘Historische Context Duitsland – deel 4’
- YouTube (JORTgeschiedenis) ‘10. De ideologie van het nationaalsocialisme’

kennis

1. Je weet wat de algemene kenmerken van het fascisme zijn.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je weet wat de specifieke kenmerken van het Duitse fascisme (nationaal-socialisme) zijn.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

vaardigheden

bron 1
Op 28 oktober 1939 schrijft Heinrich Himmler, de leider van de SS, de elitetroepen van Hitler:
Het oude spreekwoord dat alleen iemand die zonen en kinderen heeft in vrede kan sterven, geldt tijdens een oorlog en zeker voor de SS (...). Het grootste geschenk voor de weduwe van een man die gestorven is op het slagveld, is een kind van haar geliefde.
Tegen de burgerlijke wetten en gewoonten in, die misschien in andere omstandigheden waardevol zijn, is het een edele taak voor Duitse vrouwen en meisjes van de juiste bloedlijn om, zelfs buiten het huwelijk, niet lichtvaardig maar vanuit een diep moreel besef, moeder te worden van kinderen van soldaten die ten oorlog gaan en waarvan onduidelijk is of ze zullen terugkeren of zullen sterven voor Duitsland.
In de vorige oorlog besloten veel soldaten dat ze geen kinderen wilden verwekken gedurende de oorlog, zodat hun vrouwen niet in armoede zouden achterblijven na hun dood. SS-mannen, jullie hoeven je geen zorgen te maken, want wij zullen voor het volgende zorgen:
1. Speciale personen die ik zelf selecteer, zullen in naam van de SS de voogdij op zich nemen van alle wettige en onwettige kinderen van goed bloed waarvan de vaders in de oorlog omkomen. Wij zullen de moeders steunen en het onderwijs en de zorg voor deze kinderen overnemen totdat ze volwassen zijn, zodat de moeders en weduwen geen armoede of gebrek hoeven te leiden.
2. Na de oorlog, als de vaders teruggekomen zijn, zal de SS hen ruimhartig blijven ondersteunen.
SS-mannen en de moeders van jullie kinderen waar Duitsland op heeft gehoopt, laat zien dat jullie bereid zijn het leven van Duitsland te versterken, door jullie geloof in de Führer en voor het leven van ons bloed en volk, net zo dapper als jullie kunnen vechten en sterven voor Duitsland!

3. Gebruik bron 8.
Uit de bron blijkt dat Himmler een nationaalsocialist is.
Noem drie kenmerken van het nationaalsocialisme en geef bij elk kenmerk telkens aan waardoor dat kenmerk in de bron naar voren komt.

Kenmerk 1: ……..
……
……
……
……
……
Kenmerk 2: ……..
……
……
……
……
……
Kenmerk 3: ……..
……
……
……
……

Les 11: De machtsgreep van de nationaalsocialisten
De NSDAP won de verkiezingen en met steun van de conservatieve elite werd Hitler in 1933 rijkskanselier. Vlak na zijn aantreden begon hij met de opbouw van een totalitair regime. Met een noodverordening werd het parlement buiten spel gezet en kwam de Republiek van Weimar ten einde.
Voorbeeld: *Rijksdagbrand (1933)* 37, 38

Hulpmiddelen:
- Boek ‘6 Nationaal-socialisten maken zich meester van de macht’ (p. 73-75)
- YouTube (WMEgeschiedenis) ‘Historische Context Duitsland – deel 4’
- YouTube (JORTgeschiedenis) ‘11. De machtsgreep van Hitler’

kennis

1. Je kunt uitleggen wat de Rijksdagbrand (1933) en de politieke gevolgen ervan waren.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je kunt uitleggen hoe de machtigingswet in 1933 een einde maakte aan de Republiek van Weimar.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

3. Je kunt aangeven hoe de nationaalsocialisten andere bronnen van verzet uitschakelden.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

Vaardigheden
4. Zet de uitspraken bij het juiste moment in de grafiek.
   A. Hitler belooft de Duitse bevolking economisch herstel, verwerping van het verdrag van Versailles en sterk leiderschap.
   B. Door de Rijksdagbrand worden de Duitse communisten buitenspel gezet door de nationaalsocialisten.
   C. Het Dawesplan treedt in werking.
   D. Ook de communistische KPD is tegen de democratie van de Republiek van Weimar. De KPD krijgt ook veel stemmen.
   E. Duitsland wordt hard getroffen door de gevolgen van de beurskrach op Wall Street.
   F. Het Ruhrgebied wordt bezet door Franse en Belgische troepen.
   G. De Republiek van Weimar is een welvarende parlementaire democratie.

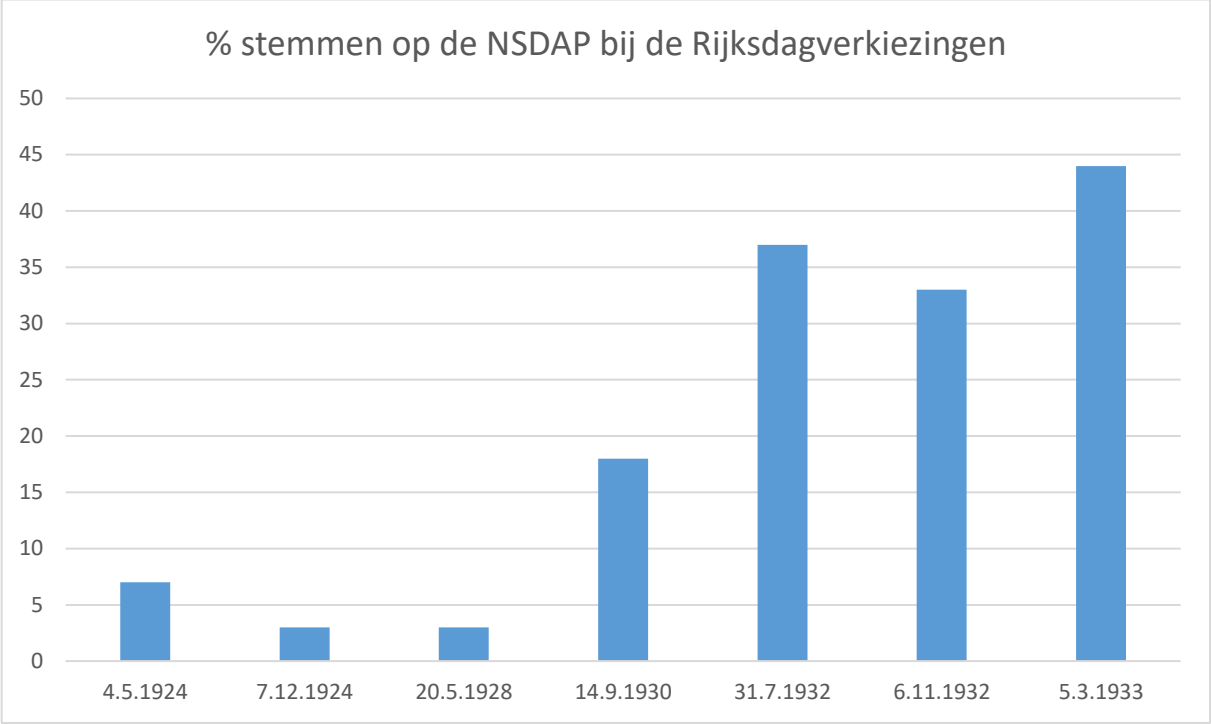

5. Een bewering:
   Hitler is op legale wijze aan de macht gekomen. Geef twee argumenten vóór en twee argumenten tegen deze bewering.

Argumenten vóór:	Argumenten tegen:
1. …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… ……	1. …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… ……
2. …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… ……	2. …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… …… ……

Les 12: De nazificatie van de samenleving
Onder leiding van Hitler werd met terreur, censuur en Goebbels' propaganda de Duitse samenleving genazificeerd.
Voorbeeld: *Instelling Rijkscultuurkamer (1933)* 37, 38

Hulpmiddelen:
- Boek '7 Nazificatie van de samenleving' (p. 75-77)
- YouTube (WMEgeschiedenis) 'Historische Context Duitsland – deel 5'
- YouTube (JORTgeschiedenis) '12. Propaganda en censuur'

kennis

1. Je weet wat er bedoeld wordt met nazificatie.\

   ……
   ……
   ……

2. Je weet welke rol jongeren, boeren en vrouwen speelden in de ogen van de nationaalsocialisten.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

3. Je kunt uitleggen wat het doel van de Rijkscultuurkamer was.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

Vaardigheden

bron 1
Een foto van de prijsuitreiking voor verspringen tijdens de Olympische Spelen in Berlijn, 1936:

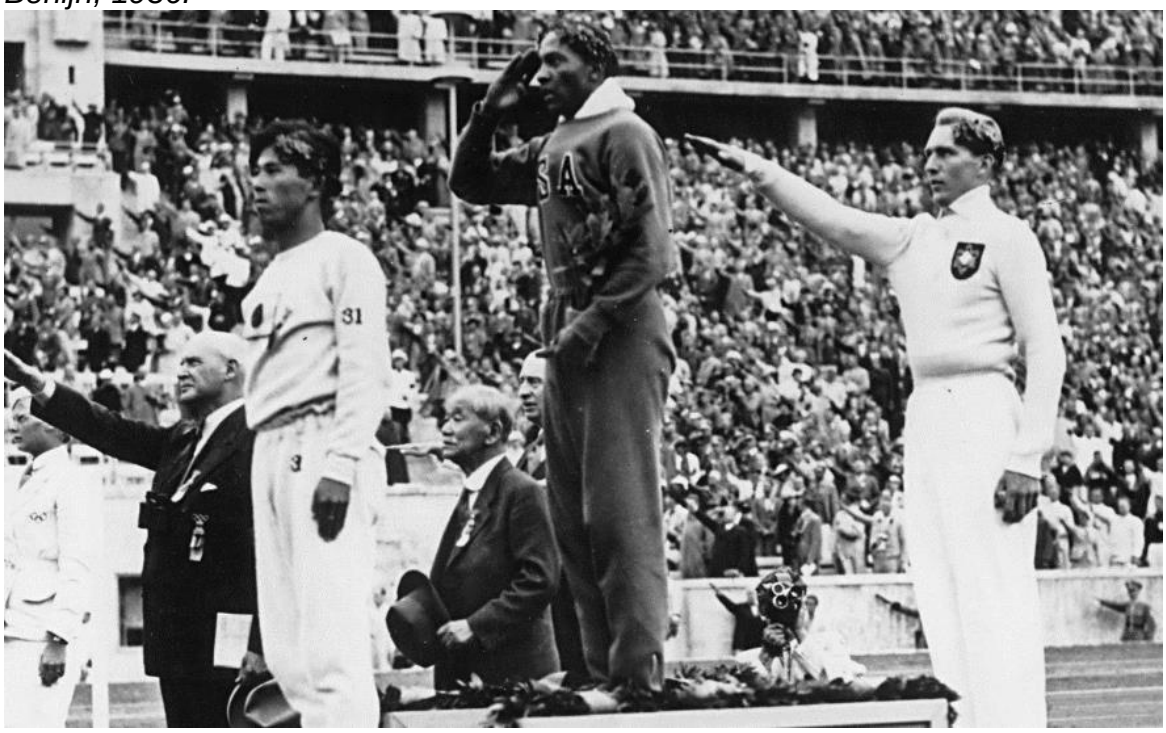

Toelichting:
Links op het podium staat Naoto Tajima, Japan, bronzen medaille, rechts staat Luz Long, Duitsland, zilveren medaille, in het midden staat Jesse Owens, Verenigde Staten, gouden medaille.
Links van Tajima staat Theodor Lewald, voorzitter van het Duits Olympisch Comité, die, net als de andere Duitsers op de foto, de Hitlergroet brengt.

4. Gebruik bron 1.
De Olympische Spelen van 1936 in Berlijn zijn gebruikt om propaganda te maken voor het nieuwe Duitse bewind. Over het gebruik van deze foto voor dat doel zal het Ministerie van Propaganda geaarzeld kunnen hebben.
Verklaar deze mogelijke aarzeling door, telkens met een verwijzing naar de bron, aan te geven waardoor deze foto enerzijds wel, maar anderzijds niet geschikt is als nationaalsocialistische propaganda.

wel: ……
……
……
……
……
……
niet: ……...
……
……
……
……
……

Les 13: Terreur van de nationaalsocialisten
Mede door het economisch herstel en de verwerping van het Verdrag van Versailles kregen de nazi's veel steun van de bevolking. Tot de eerste slachtoffers behoorden politieke tegenstanders van het regime, al snel gevolgd door degenen die vanwege ras, fysieke eigenschappen, seksuele geaardheid of anderszins evenmin pasten in de Duitse 'Volksgemeinschaft'.
Voorbeeld: *Ingebruikname concentratiekamp Dachau (1933)* 38, 41
Voorbeeld: *Neurenberger wetten (1935)* 38, 41

Hulpmiddelen:
- Boek '7 Nazificatie van de samenleving' (p. 77-79)
- YouTube (WMEgeschiedenis) 'Historische Context Duitsland – deel 5'
- YouTube (JORTgeschiedenis) '13. De terreur van de nationaalsocialisten'

kennis

1. Je weet wat er door de nationaalsocialisten bedoeld werd met de Duitse 'Volksgemeinschaft'.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je weet welke doelen de nationaalsocialisten met hun terreur wilden bereiken.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

3. Je kunt aangeven waarom de ingebruikname van concentratiekamp Dachau (1933) past bij een totalitair systeem.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

4. Je kunt uitleggen hoe de Neurenberger wetten (1935) werkten.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

vaardigheden

bron 1
De SS, de naziorganisatie die de concentratiekampen beheert, laat door Duitse artsen sterilisatie-experimenten uitvoeren op gevangenen. In oktober 1941 schrijfteen arts die later bij de proeven betrokken wordt, aan Heinrich Himmler, de leider van de SS:
Als het zou lukken om op grond van dit onderzoek zo snel mogelijk een medicament samen te stellen dat na betrekkelijk korte tijd een ongemerkte sterilisatie bij mensen teweegbrengt, dan staat ons een nieuw doeltreffend wapen ter beschikking.
Alleen al de gedachte dat de drie miljoen (Russische) bolsjewisten die zich momenteel in Duitse gevangenschap bevinden, gesteriliseerd zouden kunnen worden, zodat ze als arbeiders gebruikt kunnen worden, maar uitgeschakeld zijn voor de voortplanting, opent wijde perspectieven.

5. Gebruik bron 1.
Bij deze bron passen twee conclusies:
1. Er bestaat een verband tussen het totalitaire karakter van het naziregime en deze medische experimenten.
2. Deze medische experimenten zijn gericht op het versterken van de Duitse *Volksgemeinschaft* in Europa.
Ondersteun elk van beide conclusies met de bron

Conclusie 1: ……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
Conclusie 2: ……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

Les 14: De appeasementpolitiek van Groot-Brittannië en Frankrijk
In zijn buitenlandse politiek richtte Hitler zich aanvankelijk op de aansluiting van Duitstalige gebieden, maar streefde hij uiteindelijk naar een totale etnische herschikking van Europa waarin het Arische ras moest overheersen. Groot-Brittannië probeerde met de politiek van appeasement oorlog te voorkomen.
Voorbeeld: *Conferentie van München (1938)* 40

Hulpmiddelen:
- Boek '9 Oorzaken van de Tweede Wereldoorlog' (p. 82-84)
- YouTube (WMEgeschiedenis) 'Historische Context Duitsland – deel 6'
- YouTube (JORTgeschiedenis) '14. De buitenlandse politiek van Hitler'

kennis

1. Je weet welke bedoelingen Hitler met zijn buitenlandse politiek had.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je kunt uitleggen dat de Conferentie van München (1938) een voorbeeld van appeasementpolitiek is.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

vaardigheden

3. De uitkomst van de conferentie van München zorgde voor tevredenheid en ontevredenheid bij de leiders van verschillende grote mogendheden.
   Geef per persoon aan of hij tevreden of ontevreden was met de uitkomst. Leg telkens je antwoord uit.

Hitler (Duitsland) was tevreden/ontevreden met de uitkomst, want ……	Chamberlain (GB) was tevreden/ontevreden met de uitkomst, want ……	Stalin (Sovjetunie) was tevreden/ontevreden met de uitkomst, want ……
……	……	……
……	……	……
……	……	……
……	……	……
……	……	……
……	……	……
……	……	……
……	……	……
……	……	……

Les 15: De Tweede Wereldoorlog
Maar toen Hitler, gedekt door de Sovjet-Unie, in 1939 Polen binnenviel, verklaarden Groot-Brittannië en Frankrijk aan Duitsland de oorlog. De door Duitsland snel veroverde gebieden werden volledig onderworpen aan het nationaalsocialisme. Het optreden van de bezetter verschilde aanvankelijk sterk in West en Oost-Europa.

Hulpmiddelen:
- Boek ’10 Het militaire verloop van de Tweede Wereldoorlog’ (p. 84)
- YouTube (WMEgeschiedenis) ‘Historische Context Duitsland – deel 6’
- YouTube (JORTgeschiedenis) ‘15. De Tweede Wereldoorlog’

kennis

1. Je weet hoe de Duitse verovering van Europa verliep.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je kunt aangeven welke verschillen er bestonden tussen de Duitse bezetting in het westen en oosten van Europa.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

vaardigheden

bron 1
In november 1940 schrijft een Nederlandse schooljongen over maatregelen die tijdens de Duitse bezetting worden genomen:
We hebben op school een Duits boek dat verboden is omdat er een regel verkeerd in stond. Daar hebben we nu een andere ingeplakt en het bewuste blad eruit moeten scheuren. De zin was deze, het was een los zinnetje voor een oefening: "Het zijn dwazen die denken dat de oorlog zegenrijke gevolgen kan hebben."

3. Gebruik bron 1.
   Deze gebeurtenis past bij het totalitaire karakter van de nazi-ideologie.
   Leg dit uit.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

bron 2

Vanaf 1939 schreef de Sicherheitsdienst (de Veiligheidsdienst van de nazi's) om de paar dagen een rapport over de stemming onder de Duitse bevolking. Op 21 november 1940 rapporteert de dienst:

In de meldingen van de laatste tijd is unaniem benadrukt dat de bevolking tegenwoordig erg bezig is met het vraagstuk van de levensmiddelenvoorziening en dat zij de veranderingen in de levensmiddelendistributie van de laatste weken en maanden deels met een zekere bezorgdheid volgt. Oorzaak van deze bezorgdheid zijn de recentelijk opgetreden problemen in de vlees- en vetdistributie, de vermindering van de broodrantsoenen, de ontoereikende bevoorrading van de markten met groente en fruit, evenals het vrijwel volledig wegvallen van wild-, gevogelte- en visleveranties. Verder wordt in de berichten vermeld dat ook de prijsontwikkeling van deze goederen met groeiende onrust wordt bezien. Er wordt niet alleen geklaagd dat de prijzen van verschillende levensmiddelen direct zijn gestegen, maar nog meer dat de reeds lange tijd merkbare tendens tot kwaliteitsvermindering bij gelijkblijvende prijzen aanhoudt.

4. Gebruik bron 2.
   Uit deze bron is een motief voor de aanval op de Sovjet-Unie af te leiden.
   Noem dit motief met een verwijzing naar de bron en noem daarnaast een ideologisch motief voor de aanval.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

5. Volgens de Britse historicus Norman Davies heeft het debat over het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog zich te lang geconcentreerd op de buitenlandse politiek van nazi-Duitsland. De Sovjet-Unie heeft volgens hem ook een grote rol gespeeld in het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog.
   Geef een argument voor deze opvatting.
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

Les 16: De genocide van de Endlösung
In 1941 viel Duitsland de Sovjet-Unie binnen. Dit verbond het radicaal anticommunisme van de nazi's met hun racistisch wereldbeeld en leidde tot vernietiging op grote schaal. Tijdens deze aanval begon de genocide op de joden in onderworpen gebieden.
Voorbeeld: *Wannseeconferentie (1942)* 38, 41

Hulpmiddelen:
- Boek '7 Nazificatie van de samenleving' (p. 78-79) en '10 Het militaire verloop van de Tweede Wereldoorlog' (p. 84)
- YouTube (WMEgeschiedenis) 'Historische Context Duitsland – deel 6'
- YouTube (JORTgeschiedenis) '16. Genocide op de joden'

Leerdoelen:
1. Je weet wat er op de Wannsee-conferentie (1942) besproken en besloten is.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

2. Je weet hoe de Endlösung verliep.

   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

vaardigheden

3. Zoek in de historische context naar een voorbeeld van:
   - racisme ten opzichte van joden
   - discriminatie ten opzichte van joden
   - genocide ten opzichte van joden

   Leg bij ieder voorbeeld uit
   - wat het voorbeeld inhoudt, en
   - waarom het een voorbeeld van racisme/discriminatie/genocide is.

   racisme: ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……
   ……

discriminatie: ……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

genocide: ……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

Les 17: De nederlaag van Duitsland
De ommekeer aan het oostfront vond plaats na de door Duitsland verloren Slag bij Stalingrad. In juni 1944 bereikten de geallieerden de definitieve doorbraak in het westen. Gezamenlijk trokken de Verenigde Staten, de Sovjet-Unie en Groot-Brittannië op tegen Duitsland. Toen in mei 1945 Berlijn was ingenomen door de Russen eindigde de totale oorlog met een totale nederlaag voor Duitsland. De toekomst van Duitsland lag nu in handen van de geallieerden.

Hulpmiddelen:
- Boek ’10 Het militaire verloop van de Tweede Wereldoorlog’ (p. 84)
- YouTube (WMEgeschiedenis) ‘Historische Context Duitsland – deel 6’
- YouTube (JORTgeschiedenis) ‘17. De Duitse nederlaag’

kennis

1. Je weet hoe er een einde kwam aan de Tweede Wereldoorlog in Europa.

……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

vaardigheden

2. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd door de regeringen van de strijdende partijen voortdurend onderzoek gedaan naar de publieke opinie in hun landen. Leg uit waardoor het karakter van de moderne oorlogvoering het noodzakelijk maakte dit soort onderzoek te doen.

……
……
……
……
……
……
……
……
……

Wat betekende de vorming van het Duitse keizerrijk voor het machtsevenwicht tussen de Europese grootmachten, 1871-1918?

Kenmerkende aspecten

31. De Industriële Revolutie die in de westerse wereld de basis legde voor een industriële samenleving
33. De moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie
36. De opkomst van de politiek-maatschappelijke stromingen: liberalisme, nationalisme, socialisme, confessionalisme en feminisme
40. Het voeren van twee wereldoorlogen
43. Verwoestingen op niet eerder vertoonde schaal door massavernietigingswapens en de betrokkenheid van de burgerbevolking bij oorlogvoering

Wilhelm II, Versailles, Marne, militarisme, republiek, koloniale, totale oorlog, alliantiepolitiek, Eerste Wereldoorlog, thuisfront, Frans-Duitse oorlog, revolutie, machtsevenwicht, bondgenootschappen, Von Bismarck, 'Weltpolitik'

Na de ……. van 1870-1871 werd in ……. het Duitse keizerrijk uitgeroepen en de koning van Pruisen tot keizer Wilhelm I gekroond. De onder leiding van Pruisen gevormde staat was een politieke, militaire en, door de snelle industrialisatie in de voorgaande decennia, economische grootmacht. Na twee eeuwen was er een einde gekomen aan de dominantie van Frankrijk op het Europese continent. Rijkskanselier ……. was tevreden met de bestaande grenzen maar zag wel dat Duitsland was omgeven door sterke mogendheden. Het buitenlandse beleid was daarom gericht op handhaving van het bestaande ……. door een ……..

De troonsbestijging van ……. in 1888 en het ontslag van Bismarck luidden een nieuw tijdperk in. Duitsland was niet langer tevreden met de bestaande situatie maar wilde een belangrijke plaats op het wereldtoneel. Deze ……. was in eerste instantie gericht op overzees imperialisme, waarbij het vooral Groot-Brittannië als ……. grootmacht tegenover zich vond. Maar de Duitse 'Weltpolitik' was geen succes. In het begin van de twintigste eeuw werd de blik daarom meer gericht op het Europese continent, met name naar het oosten. Duitslands groeiende internationale ambities gingen, tot verontrusting van Groot-Brittannië, Frankrijk en Rusland, hand in hand met sterke economische groei en toenemend …….. Zowel Duitsland als de andere Europese grootmachten zochten steeds meer steun in internationale ……..

De rivaliteit tussen de grote mogendheden kwam in 1914 tot uitbarsting in de …….. Deze eerste ……. in de geschiedenis had ingrijpende gevolgen voor zowel soldaten als het …….. De zware last van de oorlog leidde tot steeds meer onvrede onder de bevolking, hetgeen in de herfst van 1918 culmineerde in een …….. Tegelijkertijd werd duidelijk dat Duitsland

de oorlog op het slagveld had verloren. Op 9 november 1918 werd de ……. uitgeroepen en op 11 november 1918 werd de wapenstilstand ondertekend.

Voorbeelden:

1884-1885: Conferentie van Berlijn

1898: Vlootwet

1914: Slag bij de …….

Welke factoren leidden tot de ondergang van de Republiek van Weimar, 1919-1933?
Kenmerkende aspecten
37. De rol van moderne propaganda- en communicatiemiddelen en vormen van massaorganisatie
38. Het in praktijk brengen van de totalitaire ideologieën communisme en fascisme/nationaalsocialisme
39. De crisis van het wereldkapitalisme

totalitair, Verenigde Staten, herstelbetalingen, Republiek van Weimar, Beurskrach, machtigingswet, rijkskanselier, propaganda, communisten, Verdrag van Versailles, conservatieve, parlementaire democratie, Spartakus, nationaalsocialistische, massapartij

De ……. maakte van Duitsland een …….. De basis van deze democratie was wankel door de machtsstrijd tussen democraten en groepen die een einde wilden maken aan de parlementaire democratie, zoals de oude ……. elite, extreemrechtse groepen en …….. De leiders van de Republiek probeerden door middel van een vreedzame politiek weer aanzien te krijgen in Europa. Een groot deel van de Duitse bevolking had echter weinig vertrouwen in de politieke leiders van de Republiek omdat deze verantwoordelijk werden gehouden voor de nederlaag in de Eerste Wereldoorlog en het ……. uit 1919. Bovendien slaagden zij er lange tijd niet in de grote politieke en vooral economische problemen op te lossen. De ……. drukten zwaar op de economie en leidden in 1923 tot een grote economische en politieke crisis. Mede door hulp van de ……. begon een voorzichtig economisch herstel en konden tussen 1924 en 1929 redelijk stabiele regeringen worden gevormd.
De Amerikaanse ……. van 1929 legde de zwakte van de Duitse economie bloot. Van de ontstane politieke instabiliteit profiteerde vooral de ……. partij, de NSDAP, onder leiding van Adolf Hitler. Mede door het redenaarstalent van Hitler, grootscheepse ……. en paramilitair machtsvertoon, groeide de NSDAP uit tot een …….. Het Duitse volk werd economisch herstel beloofd, verwerping van het Verdrag van Versailles, een einde

aan de chaos en verdeeldheid van de Weimar-republiek en sterk leiderschap. Hierdoor zou Duitsland weer de plaats op het wereldtoneel krijgen waar het, volgens Hitler, recht op had. Na door de NSDAP gewonnen verkiezingen en met steun van de conservatieve elite werd Hitler in 1933 benoemd tot …….. Meteen na zijn aantreden begon hij met de opbouw van een ……. regime. Met de ……. zette het parlement zich buiten spel en kwam de Republiek van Weimar ten einde.

Voorbeelden:

1919: ……. -opstand

1924: Dawesplan

1933: Rijksdagbrand

Welke gevolgen had het nationaalsocialisme voor Duitsland en Europa, 1933-1945?
Kenmerkende aspecten
37. De rol van moderne propaganda- en communicatiemiddelen en vormen van massaorganisatie
38. Het in praktijk brengen van de totalitaire ideologieën communisme en fascisme/nationaalsocialisme
40. Het voeren van twee wereldoorlogen
41. Racisme en discriminatie die leidden tot genocide, in het bijzonder op de joden

Slag bij Stalingrad, 'Volksgemeinschaft', communisten, terreur, appeasement, racistisch, Arische, Rijkscultuurkamer, aansluiting, München, geallieerden, Dachau, Polen, Sovjet-Unie, genazificeerd, Verdrag van Versailles, censuur, vernietiging

Onder leiding van Hitler werd met ……., ……. en Goebbels' propaganda de Duitse samenleving …….. Mede door het economisch herstel en de verwerping van het ……. kregen de nazi's steeds meer steun van de bevolking. Tot de eerste slachtoffers behoorden politieke tegenstanders van het regime, waaronder de ……., al snel gevolgd door degenen die vanwege ras, fysieke eigenschappen, seksuele geaardheid of anderszins evenmin pasten in de Duitse ……..
In zijn buitenlandse politiek richtte Hitler zich aanvankelijk op de ……. van Duitstalige gebieden, maar streefde hij uiteindelijk naar een totale etnische herschikking van Europa waarin het ……. ras moest overheersen. Groot-Brittannië probeerde met de politiek van ……. oorlog te voorkomen. Maar toen Hitler, gedekt door de Sovjet-Unie, in 1939 ……. binnenviel, verklaarden Groot-Brittannië en Frankrijk aan Duitsland de oorlog. De door Duitsland snel veroverde gebieden werden onderworpen aan het naziregime, maar het optreden van de bezetter verschilde sterk in West- en Oost-Europa. In juni 1941 viel Duitsland de ……. binnen. Dit verbond het radicaal anticommunisme

van de nazi’s met hun ……. wereldbeeld en leidde tot ……. op grote schaal. Tijdens deze aanval begon de genocide op de joden in de onderworpen gebieden.
De ommekeer aan het oostfront vond plaats na de door Duitsland verloren …….. In juni 1944 bereikten de geallieerden de definitieve doorbraak in het Westen. Gezamenlijk trokken de Verenigde Staten, de Sovjet-Unie en Groot-Brittannië op tegen Duitsland. Toen in mei 1945 Berlijn was ingenomen door de Russen eindigde de totale oorlog met een totale nederlaag voor Duitsland. De toekomst van Duitsland lag nu in handen van de ……..

1933: Instelling …….
1933: Ingebruikname concentratiekamp…….
1935: Neurenberger wetten
1938: Conferentie van …….
1942: Wannseeconferentie

De tijd van wereldoorlogen…
…of de tijd van propaganda?

Opdracht 1 – Propaganda in de periode 1900-1950 (1½ á 2 lessen)
Hieronder zie je een aantal kenmerkende aspecten van tijdvak 9.

- het voeren van twee wereldoorlogen
- verwoestingen op niet eerder vertoonde schaal door massavernietigingswapens en de betrokkenheid van de burgerbevolking bij oorlogvoering
- het in praktijk brengen van de totalitaire ideologieën communisme en fascisme/nationaalsocialisme
- de crisis van het wereldkapitalisme
- vormen van verzet tegen het West-Europese imperialisme
- racisme en discriminatie die leidden tot genocide, in het bijzonder op de joden
- de Duitse bezetting van Nederland

- Geef een beschrijving van (de kern van) deze kenmerkende aspecten. Doe dit per kenmerkend aspect in maximaal tien zinnen. Gebruik daarbij in ieder geval de bijbehorende kernbegrippen (de blauwe begrippen uit het boek).
- Geef bij ieder kenmerkend aspect aan hoe en waarom er propaganda ingezet werd en door welke groepen. Let op: Doe dit globaal. Noem dus niet ‘regering van land X heeft deze boodschap en regering van land Y…’ of ‘persoon Z wil dit overbrengen’. Geef aan wat bijvoorbeeld regeringen of andere groeperingen wilden bereiken met propaganda.

Opdracht 2 – Uitwerking van een kenmerkend aspect (2 lessen)
- Kies één van de bovenstaande kenmerkende aspecten.
- Zoek bij dit kenmerkende aspect vijf voorbeelden van propaganda.
- Leg per voorbeeld gedetailleerd uit wat de boodschap van de maker is geweest. Doe dit door zoveel mogelijk elementen uit de propagandabron te noemen.

Opdracht 3 – Maak je eigen propaganda (3 lessen)
Maak bij je gekozen kenmerkende aspect een eigen voorbeeld van propaganda. De vorm die je kiest is vrij. Denk bijvoorbeeld aan een poster, foto, film of radioboodschap.
Kies voor deze opdracht een concrete persoon/groepering.
Schrijf in een verantwoording welke boodschap je over wil brengen en welke technieken je hiervoor gebruikt hebt.

Eisen
- Werk alleen of in tweetallen.
- Uiterlijke inleverdatum opdracht 1: xxx.
- Uiterlijke inleverdatum opdracht 2: xxx.
- Uiterlijke inleverdatum opdracht 3: xxx.

Deze opdracht telt mee als een schriftelijke overhoring.

Overhoring tijdvak 9
Als je wil mag je een overhoring maken over tijdvak 9.
Deze overhoring is op xxx.